

SPOR LİSELERİ ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK ALGISININ İNCELENMESİ

Coşkun GÜL¹

Şükrü BİNGÖL²

Özet

Bu araştırmada spor liseleri öğrencilerinin sportmenlik algısının incelenmesi amaçlanmıştır. Hayatın her anında sporla iç içe olan bireylerin sportmenlik algısının daha genç yaşta oluşması özellikle spor liseleri öğrencileri içinde önem arz etmektedir. Araştırmada Türkiye'nin her bölgesinde bulunan 52 spor liselerinden 1104 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma IBM Lisanslı SPSS 24.0 programıyla analizi yapılmıştır. Araştırma ile ilgili veriler aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri üzerinden yorumlamaya tabi tutulmuştur. Ayrıca bu araştırmada formal eğitim kapsamında spora yönelik bir eğitim veren spor liselerinin yetiştirmiş olduğu öğrencilerin sportmenlik kavramına yönelik neyi algıladıklarının tespit edilmesi araştırma konusu olarak belirlenmiştir. Çünkü temel spor eğitiminin verildiği bu okullardan mezun olan öğrencilerin sporun bu alanında hem teorik anlamda hem de uygulama anlamında hangi düzeyde olduklarının bilinmesi yapılacak bir takım proje ve benzeri çalışmalara öncülük etmiş olacaktır. Araştırma sonucunda Spor lise öğrencilerinin Sportmenlik algılarının yüksek olduğu, maç esnasında rakip ne kadar güçlü olursa olsun kazanmak için gayretli olmak, eksiklerin belirlenerek bu alanda çalışma göstermek, antrenmanlara katılma konusunda elinden geleni yapma, tüm sportif kurallara uyma maddelerine yüksek düzeyde katılım gösterdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor, Sportmenlik, Spor Liseleri, Algı

EXAMINATION OF SPORTSMANSHIP PERCEPTION OF SPORTS HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract

In this study, it was aimed to examine the sportsmanship perception of sports high school students. It is especially important for sports high school students that the perception of sportsmanship is formed at a younger age by individuals who are intertwined with sports at every moment of life. In the research, it was applied to 1104 students from 52 sports high schools located in every region of Turkey. The research was analyzed with IBM Licensed SPSS 24.0 program. The data related to the research were interpreted over the arithmetic mean and standard deviation values. In addition, in this study, it was determined as a research topic to determine what the students trained in sports high schools that provide sports education within the scope of formal education perceive about the concept of sportsmanship. Because knowing the level of the students who graduated from these schools, where basic sports education is given, in this field of sports, both theoretically and practically, will lead to a number of projects and similar studies. As a result of the research Sports high school students' perception of Sportsmanship is high., be diligent to win, no matter how strong the opponent is during the match, to work in this field by identifying the deficiencies, do your best to attend training, It has been observed that they have a high level of participation in the items of compliance with all sports rules.

Keywords: Sports, Sportsmanship, Sports High Schools, Perception

¹Beden Eğitimi Öğretmeni, Elazığ Kaya Karakaya Spor Lisesi, Elazığ, Türkiye. coskungul0923@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3689-0610

²Doç. Dr., Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Hakkari, Türkiye. sukrubingol@hakkari.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8443-8285

GİRİŞ

Dünya genelinde yaygın olarak kullanılan ve İngilizce bir deyim olan Fair-play'in "sporda sportmenlik" anlamına geldiği bilinmektedir (Pehlivan, 2004). Sportmenlik, samimiyet, cesaret, sabır, kendini kontrol, kendine güven, başkalarını küçümsememek, başkalarının fikirlerine ve doğrularına saygı duyma, kibarlık, iyilik, asillik, onurluluk, ortaklık ve cömertlik gibi özellikleri barındırır.

Pedagojik olarak, insanın fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimine katkı yapması beklenen spor, günümüzde bizzat spor ahlakına aykırı davranışları öğrenme ve sergileme platformuna dönüşmektedir. Sporda bu uygulamalar nedeniyle sportmenlik kapsamındaki temel tutum ve davranışlar gittikçe önemini yitirmiş ve sporda "ne pahasına olursa olsun kazanma" fikri ön plana çıkmıştır. Profesyonel alanda, bir yere kadar kabul edilebilen bu durum, ne yazık ki okul sporlarında da benzer bir eğilim göstermekte, kural ihlalleri dahi ahlaki değil taktik açısından değerlendirilmektedir (Yıldıran, 2005).

Sporda centilmenlik ülkemizde daha yaygın olarak sportmenlik kavramı olarak kullanılmaktadır.

Sportmenlik, samimiyet, cesaret, sabır, kendini kontrol, kendine güven, başkalarını küçümsememek, başkalarının fikirlerine ve doğrularına saygı duyma, kibarlık, iyilik, asillik, onurluluk, ortaklık ve cömertlik gibi özellikleri barındırır. 1926'da, çocukluk oyunlarından uluslararası maçlara hayatın tüm bakış açılarıyla sportmenliğin ilkelerini yaymak için kurulan Uluslararası Sportmenlik Birliği, sportmenliği geliştirmek için sekiz prensip geliştirmiştir. Bunlar şöyledir (Keating, 2007):

- Kurallara uyun.
- Takım arkadaşlarınıza bağlı kalın.
- Kendinizi formda tutun.
- Öfkenizi kontrol edin.
- Oyununuzda şiddetten sakının.
- Kazandığınızda övünmeyin.
- Mağlubiyette yıkılmayın.
- Sağlıklı bir vücut için sağlam ruhlu ve açık fikirli olun (Keating, 2007).

Okul sporunda da Fair Play'e uygun olmayan davranışların düşündürücü artışlar gösterdiğine işaret eden Kaehler (1985), beden eğitimi dersinde ahlak eğitimi üzerine yaptığı araştırmasında, öğrencilerin Fair Play'e teşvik edilmediklerini, Fair Play kavramının anlamı üzerine bilgi ve deneyimlerinin olmadığını, oyun kurallarını ve Fair Play prensiplerini çiğneyerek dahi olsa, kazandıklarında övüldüklerini belirlemiştir (Akt. Yıldıran ve Sezen, 2006).

Sportmenlik, sporcuların yarışma sırasında, zor şartlar altında bile tahammül göstererek kurallara tutarlı ve bilinçli olarak uymaları, haksız avantajları reddetmeleri, rakibin zaaflarından haksız yere yararlanmamaları, rakibi düşman değil, oyunun gerçekleşmesini sağlayan, aynı haklara sahip insan ve partner olarak görmeleri ve bunun için çaba göstermeleridir (Yıldıran, 2012). Keating'e (2007) göre sportmenlik, cesaret, sabır, otokontrol, samimiyet, özgüven, başkalarına karşı saygı, kibarlık, iyilik, erdemlik, cömertlik, asillik gibi özellikleri içinde barındırır. Sportmenlik yalnızca hakem ve sporcuyu ya da rakibi ilgilendiren bir iletişim şekli değil, izleyiciden masöre, sporcudan antrenöre kadar katılan herkesi doğrudan ilgilendiren bir anlayıştır (Pehlivan, 2004). Sportmenlik; kurallara uyum sağlamanın dışında belli bir davranış ve fikir yapısının benimsenmesini ifade etmekte olup rakibine bilinçli ve kasıtlı olarak fizyolojik ve psikolojik zarara sebep olabilecek her türlü

faaliyetten uzak durma, hırslarına yenik düşmeden centilmence mücadele etme, rakibin haklarını gözetme şeklindedir. Spordaki asıl hedef centilmence asıl davranışları ortaya koymaktır. Spor; kazanmak için hiçbir kuralı dikkate almadan, ahlaki ve insani değerleri göz ardı ederek mücadele etme şekli değildir. Bunun aksine saygı, sevgi, dostluk, kardeşlik gibi ahlaki ve insani değerler etrafında karşılaşmayı gerçekleştirmektir. Spor mücadelesi başkalarına zarar vermeme, saygı duyma, adaletli ve şefkatli olma gibi ahlak kuralları etrafında gerçekleşir. Hoşgörü çerçevesinde olmayan spor karşılaşması ahlaki olmadığı için centilmenliğe de ters düşmektedir (Tanrıverdi, 2012). Balçıkkanlı ve Yıldızan (2011) sportmenlik yönelimini; “Bir kişi, tehlikede ya da sıkıntıda olan birisiyle karşılaştığında o kişiye yardımcı olma isteği ve kendisinin o andaki amacını sürdürme arasındaki istek ile bir çelişki yaşadığında kişinin ahlaki noktaları ortaya çıkma eğilimi göstermektedir. Sporda da ahlaki ikilem yaratan durumlarla çok sık karşılaşmaktadır. Ne yazık ki spor ortamında karşılaşılan bu tip ikilem durumlarında sporcuların seçimi daha çok sportmenlik dışı davranışlardan yana olmaktadır. Bu durum özellikle profesyonel düzeydeki yakın temaslı takım sporlarında yaşanmaktadır.” olarak tanımlamışlardır.

Gerçek kavramından yola çıkarak algının, nesnelere ve nesnelere arasında gerçekleşen bilinçli deneyimler olduğu söylenebilir (Coren vd., 1993: 17). Bu kapsamda bir kişiye göre doğru olan, farklı durumlarda aynı kişiye doğru gelmeyebilir. Benzer şekilde bir kişi için doğru görülen, bir başkası için doğru olmayabilir. Bu anlamda gerçek kavramının; ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye hatta kişiden kişiye değişiklik gösterdiği için tek bir doğru olmadığı söylenebilir. Bu yüzden kişilerin algıladıkları gerçekler farklılık gösterebilmektedir (Friman, 1999: 6). Bu durum kişilerin olaylara bakış açılarının farklı bölgeler, farklı kültürler ve farklı kişilikler gibi bir takım nedenlerden ötürü farklılaşması sonucunu ortaya koyar. Algı, duyu organlarımızca taşınan duyu verileri örgütleyip yorumlamaktadır. Algı, insanların çevresindeki yer alan uyarılara anlam verme sürecidir (Arkonaç, 1998: 65). Ayrıca; dış dünyadan gelen uyarıların, zihinsel olarak yorumlanması olarak da tanımlanabilir. Algılar; ne gördüğümüzü, nasıl yorumladığımızı, neye inandığımızı, nasıl davrandığımızı bize göstermektedir. Algılarımız aynı zamanda zihnimizde değerler yaratmakta, problemler oluşturmakta ve bu problemleri de çözmektedir. Bu kadar güçlü bir özelliğe sahip olan algılarımız, birçok psikolog tarafından, “gerçek” olarak nitelendirilir (Johansson ve Xiong, 2003: 232; Willimon, 2000: 22). Bu kapsamda, beklentiler ve motivasyonel durumlardan etkilenen algı, kişinin başlangıçta edindiği bilgiyi, diğer kişilerin hareketlerini ve güdülerini zihinde kategorize ederek ve ek bilgiler geldikçe de bu bilgileri güncelleyerek sosyal algılamaya faaliyetini gerçekleştirir (Arkonaç, 1998: 107). Birbirinden bağımsız olan görme, duyma, koklama, tatma gibi duyu organlarından gelen duyu verileri, anlamlı bir bütüne dönüşmesi için bir araya getirilip anlama ya da yoruma kavuşturulur (Eren, 2010: 69). Farklı duyu verileri, duyu seviyesinde nörofizyolojik enerji haline girer ve bu noktadan itibaren de algı süreci başlar. Algı sürecinde algıyı etkileyen faktörlerin başında insanın genetik yapısı ve yaşadıkları gelmektedir. Algı, hem doğuştan gelen yetenekler ve sonradan öğrenilen becerilerin birleşimidir, hem de doğuştan gelen yeteneklerin öğrenme ile şekillenerek gelişmesidir (Arkonaç, 1998: 65-66, 107-112). Kısaca özetlemek gerekirse, algının insanların zihinsel sürecinden geçen ve onların sahip olduğu bilgi ve becerinin yanı sıra yaşanmış birtakım tecrübelerin de bir sonucu olarak ortaya çıkan bir yorum ve sezgiden ibaret olduğu anlaşılmalıdır.

Spor liselerinin amacı bireylerin sportif yeteneklerini belirlemek, sporu hayatın önemli bir parçası olarak görmelerini sağlamak, bu yetenekleri sportif branşlara kanalize etmek ve sporla toplum sağlığına katkıda bulunmaktır. Sportif müsabakalar, kazanma arzusunun yüksek olduğu faaliyetlerdir. Müsabakalar esnasında sporcuların rakiplerine, hakemlere ve

yöneticilerine karşı bir sportmenlik duygusu içinde hareket etme mecburiyeti bulunur. Sporcularda bazen kazanma hırsı, sportmenlik kurallarının dışına çıkmasına neden olmaktadır. Bu, ancak eğitim yoluyla engellenebilen bir olgudur. Bireylerin spora bakış açılarını oluşturmada, sportif algılarını değiştirmede ve Fair Play kurallarına göre davranış sergilemelerinde spor liselerinin önemli bir yeri vardır. Spor lisesi öğrencilerin spormentlik algılarının belirlenip olumsuz tutum ve davranışlarına yönelik eğitim almaları sağlanmalıdır. Fair Play, her şeye rağmen kazanmak değil kurallara uymak, rakiple saygılı bir şekilde mücadele etmektir. Spor liseleri bu anlamda öğrencilerin Fair Play algısına katkı sağlamaktadır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki spor liseleri oluşturmuştur. Araştırma doğrudan evren üzerinde uygulanmış ve ölçeğin uygulanması sırasında öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ölçek 72 spor lisesine dağıtılmış ancak 52 spor lisesinden dönüt alınabilmektedir. Araştırmaya katılan yöneticilerden geri dönen ölçeklerin incelenmesi sonucunda 1104 ölçek formu değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Türkiye'deki spor liseleri öğrencilerinin sporda centilmenlik düzeylerini incelemek amacıyla hazırlanan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bu evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinden yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir (Karasar, 2005). Spor liseleri öğrencilerinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, branş dağılımı, anne ve baba meslek durumu, anne ve baba eğitim durumuna göre; sporda centilmenlik ölçeğindeki maddeleri kullanma düzeyleri çeşitli istatistiksel işlemler ile analiz edilmiş ve bu analiz sonucuna göre öğrencilerin sporda centilmenlik davranışlarını kullanma düzeyleri üzerine bir değerlendirme yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak ölçek kullanılmıştır. Veri toplama aracının yapı geçerliliği uzman görüşleri ile belirlenmiştir. Ölçeğin birinci bölümünü oluşturan "Kişisel Bilgiler" araştırmacılar tarafından oluşturulmuş, ikinci bölümünü oluşturan "Sporda Centilmenlik Ölçeği" Vallerand ve arkadaşlarının 1997 yılında geliştirdiği, Sezen ve Balçıkankılı tarafından da Türkçeye çevirisi yapılarak araştırmanın amacı doğrultusunda uyarlanmıştır. Güvenirlilik çalışması için cronbach alpha istatistiksel işlemi yapılmış ve uygulanan ölçeğin güvenirlilik katsayısı $\alpha = ,970$ olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Ölçeğin uygulanması sonucunda elde edilen veriler, IBM Lisanslı SPSS 24.0 istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Ölçekte yer alan demografik bilgiler bir tablo haline getirilerek frekans ve yüzdelerle verilmiştir.

Tablo 1. Spor Lisesi Öğrencilerine Ait Demografik Bilgiler

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	709	64,2
	Kadın	395	35,8
Yaş	15	355	32,2
	16	256	23,2
	17	268	24,3
	18 ve üstü	225	20,4
Sınıf Düzeyin	9	311	28,2

	10	293	26,5
	11	254	23,0
	12	246	22,3
Branş Dağılımı	Takım Sporları	686	62,1
	Bireysel Sporlar	418	37,9
Anne Meslek	Memur	151	13,7
	İşçi	163	14,8
	Ev Hanımı	685	62,0
	Diğer	105	9,5
Baba Meslek	Memur	224	20,3
	İşçi	285	25,8
	Esnaf	228	20,7
	Diğer	367	33,2
Anne Eğitim	İlkokul	347	31,4
	Ortaokul	301	27,3
	Lise	297	26,9
	Üniversite	103	9,3
	Lisansüstü	56	5,1
Baba Eğitim	İlkokul	201	18,2
	Ortaokul	273	24,7
	Lise	383	34,7
	Üniversite	162	14,7
	Lisansüstü	85	7,7
Lisanslı Sporcu	Evet	637	57,7
	Hayır	467	42,3

f: Frekans, **%:** Yüzde

Tablo.1’de, görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %64,2’si erkek ve %35,8’i de kadınlardan oluşmaktadır. %32,2’sinin 15 yaş, % 23,2’sinin 16 yaş, %24,3’ünün 17 yaş ve %20,4’ünün ise 18 yaş ve üstünden oluştuğu görülmektedir. Spor lisesi öğrencilerinin sınıf düzeyi değişkenine göre %28,2’sinin 9. sınıf, %26,5’inin 10. sınıf, %23,0’ının 11. sınıf ve %22,3’ünün de 12. sınıf öğrencilerinden; %62,1’inin takım sporlarıyla, % 37,9’unun da bireysel sporlarla uğraştığı görülmektedir. Anne meslek değişkenine göre öğrencilerin annelerinin %13,7’sinin memur, %14,8’inin işçi, %62,0’ının ev hanımı, %9,5’inin de diğer meslek gruplarından; Baba meslek değişkenine göre öğrencilerin babalarının %20,3’ünün memur, %25,8’inin işçi, %20,7’sinin esnaf ve %33,2’sininde diğer meslek gruplarından oluştuğu görülmüştür. Anne eğitim değişkenine göre öğrencilerin annelerinin %31,4’ünün ilkokul, %27,3’ünün ortaokul, %26,9’unun lise, %9,3’ünün üniversite ve %5,1’inin ise lisansüstü eğitime sahip olduğu, baba eğitim değişkenine göre öğrencilerin babalarının %18,2’sinin ilkokul, %24,4’ünün ortaokul, %34,7’sinin lise, %14,7’sinin üniversite ve %7,7’sinin ise lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmüştür. Lisanslı sporcu durumuna göre öğrencilerin %57,7’ sinin lisanslı sporcu olduğu ve %42,3’ünün de lisanslı sporcu olmadığı görülmektedir.

BULGULAR VE YORUM

Bulgular; tanıtıcı bulgular ve spor liseleri öğrencilerinin sportmenlik derecelerini belirlenmeye yönelik bulgular olmak üzere 2 başlık altında sunulmuştur.

Tablo 2. Spor Liseleri Öğrencilerinin Sportmenlik Algısına Yönelik Görüşleri

Madde No	Bağımsız Değişkenler	\bar{x}	SS
3	Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.	4,21	1,103
11	Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.	4,21	1,030
19	Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.	4,21	1,054
15	Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.	4,20	1,067
10	Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım.	4,17	1,060
6	Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.	4,17	1,100
7	Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.	4,15	1,098
17	Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.	4,14	1,082
13	Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.	4,11	1,083
1	Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim.	4,08	1,232
2	Hakem kararlarına uyarım.	4,05	1,094
9	Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.	4,05	1,124
5	Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörüyle tokalaşırım.	4,05	1,118
4	Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.	4,03	1,126
18	Hakem dışında resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim.	4,01	1,164
12	Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim.	3,99	1,153
16	Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.	3,84	1,222
20	Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm.	3,82	1,275
14	Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.	3,80	1,256
8	Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum.	3,75	1,273

\bar{x} :Aritmetik Ortalama SS: Standart Sapma

Tablo 2’de spor liseleri öğrencilerinin sportmenlik algı düzeyinin belirlenmesine ilişkin olarak belirtmiş oldukları görüşlere yer verilmiştir. Ölçeğe ilişkin verilen cevaplar aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri en yüksekten aşağıya doğru sıra ile verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler “kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm” sorusuna (4,21) ortalama ile “*tamamen katılıyorum*” şeklinde cevap vermiştir. “Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.” sorusuna (4,21) ortalama ile “*tamamen katılıyorum*” şeklinde cevap vermiştir. “Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.” sorusuna (4,21) ortalama ile “*tamamen katılıyorum*” şeklinde cevap vermiştir.

“Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.” sorusuna (4,20), “Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım.” sorusuna (4,17), “Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.” sorusuna (4,17), “Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.” sorusuna (4,15), “Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.” sorusuna (4,14), “Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.” sorusuna (4,11) ortalama ile “*katılıyorum*” şeklinde cevap vermiştir.

Araştırmaya katılan öğrenciler “Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.” sorusuna (3,84), “Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm.” sorusuna (3,82), “Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.” sorusuna (3,80), “Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum.” sorusuna (3,75) ortalama ile “*katılıyorum*” şeklinde cevap vermiştir.

SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde bağımsız değişkenlerin aritmetik ortalama ve standart sapma üzerinden sayısal değerlendirmesi yapılmış ve bağımlı değişkenleri oluşturan demografik bilgilerin, bağımsız değişkenler üzerindeki etkileri incelenmiştir. İnceleme sonucunda spor liseleri öğrencilerinin sportmenlik davranışlarını kullanma düzeyleri hakkında bir değerlendirme yapılmış ve bu bağlamda bir sonuç elde edilmiştir. Spor liseleri öğrencilerinin sportmenlik algı düzeyleri incelendiğinde, öğrencilerin ilgili maddelerin büyük bir çoğunluğuna çok yüksek düzeyde katılım gösterdikleri görülmüştür. Yapılan benzer çalışmalar incelendiğinde Yiğit'in (2021) de yaklaşık değerlere ulaştığı söylenebilir (Yiğit, 2021). Ayrıca Tutkun ve arkadaşları da (2010) yapmış oldukları benzer bir çalışmada her iki spor dalında uğraşan sporcuların oranının birbirine yakın olduğunu tespit etmişlerdir (Tutkun, 2010). Araştırmanın bağımsız değişkenlerine bakıldığında ise öğrenciler oyun kurallarına saygı duyduğunu, maçı kazansa veya kaybetse bile rakibiyle tokalaştığını ve maçı kaybetse de rakibini tebrik ettiğini belirtmişlerdir. Pepe ve arkadaşları (2019) da yapmış oldukları benzer bir çalışmada, bireylerin spor faaliyetlerinde genellikle sportmence davranış gösterme çabalarının olduğunu ve bu doğrultuda cevaplar verdiklerini tespit etmişlerdir (Pepe vd, 2019). Tucker ve Parks'ın (2001), yapmış olduğu çalışmaya bakıldığında spor branşlarındaki temas oranı arttığında sportmenlik davranışlarının da azaldığı düşünülebilir (Tucker ve Parks, 2001). Yalçın ve arkadaşları yapmış olduğu çalışmada bireysel sporla uğraşan öğrencilerin takım sporu ile uğraşan öğrencilere göre; sportmenlik davranış sergileme ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Yalçın vd, 2019). Bu sonuçlara göre; takım sporlarıyla ilgilenen öğrencilerin, bireysel sporlarla ilgilenen öğrencilere göre ortalamalarının yüksek olduğu görülmüştür. Takım sporlarında yer alan öğrencilerin; takım aidiyeti, takımı yalnız bırakmama, takım içinde birbirine destek olmak gibi özelliklere sahip olmalarından dolayı sportmenlik davranış ortalamalarının bireysel sporlarla uğraşan öğrencilere göre yüksek çıktığı görülmüştür (Yiğit, 2021). Cinsiyet dağılımına göre öğrencilerin bağımsız değişkenlere verdikleri cevaplara bakıldığında kız öğrencilerin sportmenlik davranış düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Türkmen, ve Varol, 2015). Tsai ve Fung'da yaptıkları bir çalışmada kadınların, sportmenlik algı ve davranışlarını erkeklere göre daha çok önemseyip tespit etmişlerdir (Tsai ve Fong, 2005). Tucker ve Parks, kadınların saldırgan davranış puanlarının erkeklerden daha düşük olduğunu elde etmiştir (Tucker ve Parks, 2001). Araştırmaya katılan spor lisesi öğrencilerinin sınıf seviyesi yükseldikçe bağımsız değişken ortalamalarında genel olarak düşüş olduğu da ortaya çıkmıştır. Ekinci'nin (2018) de sportmenlik davranışları üzerine yapmış olduğu bir çalışmada, öğrencilerin sportmenlik davranışlarına yönelik vermiş oldukları cevapların sınıf düzeyine göre sınıf seviyesi yükseldikçe ortalamalarda bir düşüş olduğunu tespit etmiştir (Ekinci, 2018). Ancak Genç ve arkadaşlarının (2019), yapmış olduğu bir başka araştırma da ise sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin sportmenlik davranışları sergileme puanlarının arttığı sonucunu istatistiksel olarak tespit ettikleri görülmüştür (Genç vd., 2019).

Sonuç olarak; spor liseleri öğrencilerinin sportmenlik algı düzeyi incelendiğinde öğrencilerin bu davranışları algılama düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu, Türk sporunu geleceğe taşıma anlamında olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Sporun gelişmesi için Fair Play'i özümsemiş, centilmenliği ve sportmenliği idrak etmiş gençlerin yetişmesi ümit verici bir gelişme olarak görülmelidir. Ortalamalara bakıldığında takım sporu ile ilgilenen öğrencilerin, bireysel sporla ilgilenen sporculara göre daha sportmen olduğu, lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin, lisanslı olmayan öğrencilere göre daha sportmen olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ilgilendikleri spor branşlarında profesyonelleşme sürecini bilmeleri, lisanslı sporcu olmaları, sporu bir hayat felsefesi olarak görmelerini sağlayacaktır.

Lisanslı olarak müsabakalarda görev almaları sportmence davranışlar sergilemeleri öğrencilerin karakter gelişimine de katkı sunacaktır. Cinsiyet dağılımının ortalamalarına bakıldığında kız öğrencilerin ortalamasının erkek öğrencilere göre yüksek olması, kız öğrencilerin olaylara ve davranışlara yaklaşımının daha duygusal olabileceğinin bir sonucu olarak görülebilir. Bu bağlamda erkek öğrencilerin olaylara daha hırslı ve rekabetçi bir bakış açısıyla yaklaştıkları söylenebilir. Dolayısıyla sportmence davranışların öğrenciler arasında yaygınlaşmasını sağlamak için sosyal öğrenme kuramının ilkelerinden yararlanılmalı, öğrencilere model olabilecekleri sporcular tanıtılıp onlarla çeşitli anekdotlar paylaşarak bu konuyu spor hayatlarının merkezine yerleştirmeleri sağlanmalıdır. Okul sıralarında spor ahlakını içselleştiren öğrenciler hem okul hayatlarında hem de sosyal yaşamlarında iletişim becerisi güçlü, bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olarak Ülke sporuna ivme kazandıracaklardır.

KAYNAKÇA

- Arkonacı, S.A., (1998). *Psikoloji: Zihin Süreçleri Bilimi*, Alfa Yayınları, 2. Baskı, 510s
- Coren, S., Ward, L.M., Enns, J.T., (1993). *Sensation and Perception*, Harcourt Brace College Publishers, s. 747.
- Ekinci H.B., (2018). *Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları ile Başarı Algıları*, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Eren, E., (2010). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, s. 642.
- Friman, H., (1999). *Perception Warfare: A Perspective for the Future*, Discussion Paper, The Swedish National Defence College. Department of Operational Studies, Stockholm, ss.1-9.
- Genç S., Tutkun E., Genç A., Acar H., (2019). *Lise Öğrencilerinde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Muş İli Örneği)*. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 21(1): 9-23
- Johansson, L.R.M., Xiong, N., (2003). *Perception Management: An Emerging Concept for Information Fusion*, Information Fusion 4, ss.231-234.
- Karasar, N., (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Keating J. W., (2007). *Sportsmanship as a Moral Category*. In: Morgan WJ, (Editor) *Ethics in Sport*. pp. 141-152. Human Kinetics
- Kaehler, R., (1985). *Moralerziehung im Sportunterricht. Untersuchung zur Regelpraxis und zum Regelbewusstsein*. Frankfurt.
- Pepe K, Kara A, Özkurt R, Dalaman O., (2019). *Aktif Spor Yapan Amatör Sporcuların Spor Ortamında Fair Play (sportmen) Davranışlarının İncelenmesi*. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2): 497-506.
- Pehlivan Z., (2004). *Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, II (2): 49-53.
- Sezen-Balçıkanlı G., (2010). *Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 15(1): 1-10.
- Sezen-Balçıkanlı G, Yıldırım İ., (2011). *Profesyonel Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(2): 49-56
- Tanrıverdi H., (2012). *Spor Ahlakı ve Şiddet*. Journal of Academic Social Science Studies, 5(8): 1071-93.
- Tucker Lw, Parks J. B., (2001). *Effects of Gender and Sport Type on Intercollegiate Athletes Perceptions of the Legitimacy of Aggressive Behaviors in Sport*. *Sociol. Sport J*, 18(4): 403-13.
- Türkmen, M., Varol, S. (2015). *Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi: (Bartın İl Örneği)* International Journal of Contemporary Educational Studies 1: 42-64
- Tutkun, E., Güner, B. Ç., Ağaoğlu, S. A., Soslu, R., (2010). *Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 1 (1), 25.
- Tsai E, Fung L., (2005). *Sportpersonship in Youth Basketball and Volleyball Players*. *Athl. Insight*, 7(2): 37-46.

Yiğit, C., (2001). *Spor Lisesi Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimlerinin İncelenmesi (Doğu Anadolu Bölgesi Örneği)*, İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 31.

Yıldıran, İ. (2005). *Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5,(1), s.3–16.

Yıldıran, İ. & Sezen, G. (2006). *Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Sportmenlik ve Profesyonellik Arasında İkilem Barındıran Somut Örnek Olaylara Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 11,(3), 3–14.

Yıldıran, İ. (2012). *Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri*. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, X(4) 125-129

EXTENDED ABSTRACT

Scale questions were randomly given to the students participating in the research, and a distinction was made during the evaluation phase. Value ranges, from positive to negative; The range of 5.00- 4.21 was rated as "Totally Agree", the range of 4.20-3.41 as "Agree", the range of 3.40-2.61 as "Partly Agree", the range of 2.60-1.81 as "Disagree", the range of 1.80 - 1.00 as "Strongly Disagree". For the reliability study, the Cronbach alpha statistical process was performed and the reliability coefficient of the applied scale was calculated as Alpha=.970.

In this research, which was prepared to examine the sportsmanship levels of sports high school students in Turkey, scanning model was used. According to gender, age, class level, branch distribution, mother and father's occupation status, mother and father education level of sports high school students; The levels of using the items in the sportsmanship scale were analyzed by various statistical processes and according to the result of this analysis, an evaluation was made on the students' level of using the sportsmanship behaviors in sports.

The universe of the research consisted of sports high schools in Turkey. The research was applied directly on the universe and necessary explanations were given to the students during the application of the scale. The scale was distributed to 72 sports high schools, but feedback was received from 52 sports high schools. As a result of the examination of the scales returned from the managers participating in the research, 1104 scale forms were evaluated.

The scale was used as a data collection tool in the research. The construct validity of the data collection tool was determined by expert opinions. The first part of the scale, "Personal Information", was created by the researchers, and the second part, the "Gentlemanship Scale in Sports", was developed by Vallerand et al. in 1997 and translated into Turkish by Sezen and Balçıklanlı and adapted for the purpose of the research. Turkish version of the multidimensional scale of sportsmanship orientation: a validity and reliability study.

The data obtained as a result of the application of the scale were analyzed using the IBM SPSS 24.0 statistical program. Demographic information in the scale is presented in a table with frequencies and percentages.

64.2% of the students participating in the research were male and 35.8% were female, 32.2% were 15 years old, 23.2% were 16 years old, 24.3% were 17 years old and 20%, It is seen that 4 of them are 18 years old and over. It is seen that 28.2% of the students are from the 9th grade, 26.5% from the 10th grade, 23.0% from the 11th grade and 22.3% from the 12th grade. According to the branch distribution, it is seen that 62.1% of the students are engaged in team sports and 37.9% are engaged in individual sports. 13.7% of the mothers of the students were civil servants, 14.8% were workers, 62.0% were housewives, and 9.5% were from other occupational groups. It was observed that .8% were workers, 20.7% were tradesmen and 33.2% were other occupational groups.

18% of the fathers of the students whose mothers had primary school education, 27.3% secondary school, 26.9% high school, 9.3% university and 5.1% postgraduate education. It was observed that 2 of them had primary school, 24.4% had secondary school, 34.7% had high school, 14.7% had university and 7.7% had postgraduate education. According to the licensed athlete status, 57.7% of the students are licensed athletes and 42.3% are not licensed athletes.

When the Items are Examined; 4.21 to the question "I will try my best in the match even if I am sure that I will lose"; "I think about what I will do to make up for my

shortcomings.” 4.21 to the question; “I do my best in training.” answered the question as “I totally agree” with an average of 4.21.

When the Items are Examined; “It is important to me to attend all training sessions.” 4.20 to the question; “I always obey all the rules of my sport.” 4.17 to the question; “I respect and obey the rules of the game.” 4.17 to the question; “Even if I make a lot of mistakes in the match, I will not give up the fight.” 4.15 to the question; “I shake hands with my opponent whether I win or lose.” 4.14 to the question; “Even when I win, I appreciate the effort of my losing opponent.” 4.11 to the question; “Even if I lose the match, I congratulate my opponent.” question 4.08; “I obey the referee's decisions.” 4.05 to the question; “After a competition, I congratulate my opponent on a good performance.” 4.05 to the question; “I shake hands with the opposing coach after a defeat.” 4.05 to the question; “I extend my hand to help my fallen opponent get up.” 4.03 to the question; “I also listen to the warnings of the official match/field officials apart from the referee.” 4.01 to the question; “When my opponent is injured, I ask the referee to stop the game so he can get help.” 3.99 to the question; “If my opponent is unfairly punished, I will try to fix this situation.” 3.84 to the question; “If my opponent has forgotten his sports equipment, I will lend him my backups.” 3.82 to the question; “I don't lose my respect for the referee even when he makes the wrong decision.” 3.80 to the question; “If I can, I will talk to the referee to keep my opponent, who is about to be unfairly dismissed, in the game.” answered the question as “I agree” with an average of 3.75.